

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA “SOFT SKILLS” KO‘NIKMALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Qorayev Maxmudjon Maxamatdali o‘g‘li

Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

“Musiqqa ta’limi va san’at” yo‘nalishi 1-kurs magistranti

maxmudguitar@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada musiqa madaniyati darslarida o‘rta sinf o‘quvchilarining soft skills konikmalarini shakllantirish to‘g‘risida fikr-mulohazalar yuritilgan. Shuningdek, ta’lim tizimida soft skills ko‘nikmalarining ahamiyati, samaradorligi to‘g‘risida ham ma’lumotlar bayon etilgan. “Soft Skills” ko‘nikmalari nima ekanligi ham yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: “Soft skills” ko‘nikmalari, musiqa madaniyati, san’at, ijro mahorati, interfaol usullar, ijtimoiylashuv, yumshoq ko‘nikmalar.

ABSTRACT

This article discusses the development of soft skills in middle school students in music culture classes. There is also information about the importance and effectiveness of soft skills in the education system. Soft Skills skills are also covered.

Keywords: Soft skills, music culture, art, performance skills, interactive methods, socialization.

KIRISH

Mamlakatimizda barcha sohalar qatori ta’lim tizimida ham keng qamrovli yangilanishlar va ijobiy o‘zgarishlar amalga oshirilmoqda. Bunga keng jamoatchilik muhokamasi natijasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni PF-60 “Xarakterlar strategiyasidan-Taraqqiyot strategiyasi sari” tamoyiliga asosan ishlab chiqilgan yettita ustuvor yo‘nalishdan iborat 2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi va uni “Inson qadrini ulug‘lash va faol maxalla yili”da amalga oshiriladigan dasturi tasdiqlandi. Ta’lim mazmunini yangilash, takomillashtirish va sifat ko‘rsatkichlarini oshirish barobarida o‘qituvchi – murabbiylarning malakasini oshirish, ularning ilm – fan taraqqiyoti bilan hamqadam borishini, ayniqsa barcha sohalariga keng kirib kelgan va qo‘llanilayotgan axborot texnologiyalari, interfaol usullardan unumli foydalana oladigan, kompyuter bilan erkin muloqot qila oladigan va o‘z faoliyatida, dars samaradorligini ta’minlashga tadbiriq eta

oladigan darajada tayyorlash, manfaatdor vazirlik va idoralar bilan birgalikda yangi o'quv o'rinlarini yaratish va maktab o'quvchilarini kasb-hunarga o'qitish bo'yicha chora tadbirlar bugungi kunning muhim vazifalaridandir[1].

O'qitish jarayonining samaradorligini oshirishda ta'limga "Soft skills" ko'nikmalarini shakllantirish va ulardan mohirona foydalanish muhim o'rin tutadi. Zero, an'anaviy ta'limda o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsalar, rivojlantiruvchi ta'lim mezonlariga muvofiq bilimlarni o'quvchilarning o'zlari o'rganishi, tahlil qila olishi, xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishiga yo'naltirilishi bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday ekan pedagogika oliy o'quv yurtlarida tashkil etilayotgan ta'lim tizimi bo'lajak o'qituvchilarni o'z faoliyatlarida soft skills ko'nikmasi texnologiyalardan foydalana oladigan, ularni amaliyotga ijodiy va erkin qo'llay olish malakalarini shakllantirishga ham e'tibor qaratish lozim.

ADABIYOTLAR TAXLILI VA METODOLOGIYA

Hozirgi kunda jamiyatda hech kim yolg'iz ishlamaydi. Har bir xodim hamkasblari bilan, ba'zan esa mijozlar va hamkorlar bilan muloqot qiladi. U ular bilan muzokara olib borishi, o'z pozitsiyasida bahslasha olishi va uni boshqa odamlarga yetkaza bilishi kerak. "Soft skills" so'zi inglis tilidan olingan bo'lib "yumshoq ko'nikmalar" degan ma'noni anglatadi. Mazkur ko'nikmalar tadbirkor va dizaynerlarga, rahbarlar va ilmiy sohadagilarga, o'qituvchi va o'quvchilarga qisqa qilib aytganda hammaga kerak. Yumshoq ko'nikmalar" - bu odamning muvaffaqiyatli ijtimoiylashuviga, ya'ni boshqa odamlar bilan muloqot qilish va bu odamlar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatish uchun zarur bo'lgan fazilatlarga ega bo'lishga yordam beradigan aniq bilim va ko'nikmalar to'plami. Bundan tashqari, yumshoq ko'nikmalar ma'lumot bilan ishlashga, hayotdan xabardor bo'lishga va kasbga ishonchni his qilishga yordam beradi. Oliy o'quv yurtini tamomlagan mutaxassis mehnat bozoriga kirib borar ekan, uning munosib ishga ega bo'lishi, ko'zlagan karyerasiga erishishi uchun ta'lim muassasasida olgan bilimlari kifoya qiladimi? Albattaki, yo'q. Buning boisi shundaki, ta'lim muassasasida o'tilayotgan fanlardagi bilimlar muayyan faktlar, ma'lumotlar bazasini o'zlashtirish va ularni tahlil etish natijasida olinadi. Biroq ularda shaxslararo munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'yish masalalari to'liq qamrab olinmaydi. Holbuki, bugungi globallashgan va bozor iqtisodiyotiga asoslangan jamiyatda ish beruvchilar ishga olayotgan insonlarning ular qay darajada shaxslararo munosabatlarni to'g'ri yo'lga qo'ya olishlariga e'tibor qaratmoqdalar. Ular aynan shu xususiyat ya'ni "soft skills" ko'nikmalari orqali kompaniyasi rivojlanishi, mijozlar ishonchini oqlash va ular sonining ko'payishiga erishish mumkinligini yaxshi biladilar.

"Soft skills" (yumshoq ko'nikmalar) - shaxslararo munosabatlarni to'g'ri, maqsadga muvofiq tarzda tashkil etish va olib borishda zarur bo'ladigan malaka hamda

ko'nikmalar tizimidir. Bunday malaka va ko'nikmalar "hayotiy ko'nikmalar" deb ham ataladi. Shaxs ushbu malaka va ko'nikmalarni o'zida rivojlantirgani sayin uning shaxsiy rivojlanishi ham yuqorilab boradi[2].

Yumshoq ko'nikmalarni 5 ta keng toifaga bo'lish mumkin:

Aloqa:

- ✓ tinglash qobiliyati;
- ✓ ishontirish va argumentatsiya qilish;
- ✓ Muzokaralar; his tuyg'ularga e'tibor qaratish;
- ✓ ommaviy ijro;
- ✓ jamoaviy ish;
- ✓ o'z-o'zini taqdim etish qobiliyatlari;
- ✓ natijalarga e'tibor qaratish

O'z-o'zini boshqarish:

- ✓ his-tuyg'ularingizni boshqara olish qobiliyati;
- ✓ stressli vaziyatlarda o'z-o'zini boshqara olish;
- ✓ boshlangan narsani oxirigacha yetkazish qobiliyati;
- ✓ vaqtdan unumli foydalanish;
- ✓ tashabbus va qat'iyat;

Fikrlash:

- ✓ ma'lumotlarni qidirish va tahlil qilish qobiliyati;
- ✓ ijodiy fikrlash;
- ✓ mantiqiy fikrlash;
- ✓ to'g'ri fikr yuritish va qarorlar qabul qilish;
- ✓ tanlov qilish qobiliyati;
- ✓ kreativ fikrlash

Boshqaruv ko'nikmalari:

- ✓ samaradorlikni boshqarish;
- ✓ rejalashtirish qobiliyatlari;
- ✓ vazifalarni belgilash,
- ✓ bajarilishini nazorat qilish;
- ✓ motivatsiya bera olish;
- ✓ jiddiy vaziyatlarda yetakchilik va boshqaruv

Tadbirkorlik qobiliyatlari:

- ✓ rejalashtirish qobiliyati;
- ✓ moliyaviy savodxonlik;
- ✓ maqsadlarni belgilash va ularga erishish qobiliyati

NATIJARLAR

Yevropa ta'lim tizimida hamda AQSH da "soft skills" ko'nikmalarini shakllantirish usul va metodlari allaqachon ishlab chiqilgan va o'z natijalarini berib kelmoqda. Masalan ish beruvchilar suxbat asosida qabul qilayotgan kadrlarni yoki maktabni bitirgan o'quvchi talabadan aynan "soft skills" ko'nikmalari shakllanganligini so'rab bilmoqdalar. Zero yuqorida aytilgan sifatlarni o'zida shakllantirgan inson avvalam bor jamoa bilan ishlay olishi, tezda jamoaga ko'nikib ular bilan til topishishi, o'z fikrlarini yorqin namoyon eta olishi va eng muhimi ruhiy chidamlilikni o'zida aks etishi hozirda zamon talabiga aylangani sir emas.

MUHOKAMA

Hozirgi kunda "soft skills" ko'nikmalarini shakllantirish va uni o'quvchi yoshlarda amalda tadbiq etib natijaga erishish dolzarb vazifadir. Zero yuqorida sanab o'tilgan ko'nikmalarning barchasi kelajakda shaxs bo'lib shakllanish va o'z kasbining mahoratli, hamkasblar orasida o'z o'rnini topa oladigan, jamiyatda o'z fikrini yorqin namoyon eta oladigan, murakkab vaziyatlarda qaror qabul qila oladigan xalqaro miqyosida raqobatbardosh bo'la oladigan kadrlarimizni "soft skills" ya'ni yumshoq ko'nikmalarni egallashi zamon talabi bo'lib turibdi. Shu jumladan musiqa madaniyati darslarida ham "soft skills" ko'nikmalari orqali maktab o'quvchilarda hamjihatlikda ishlash, darsga e'tibori sust o'quvchilarni maksimal darajada darsga qamrab olish, ularda o'z fikrini, shu jumladan namoyon bo'lmagan qobiliyatini yuzaga chiqarish, liderlik qobiliyatini, eshitish va tinglash, muommoli vaziyatlarda o'zini-o'zi boshqara olish qobiliyatlarini rivojlantirish asosiy vazifalardandir. Yurtboshimiz ta'kidlaganlaridek, yoshlarni musiqa va san'atga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirish, ularni milliy musiqa cholg'ularidan kamida bittasida kuy ijro etish mahoratini shakllantirish biz musiqa o'qituvchilariga yanada mas'uliyat bilan yondoshish kerakligini bildiradi[3].

XULOSA

Hozirgi kunda o'quvchi yoshlarda milliy musiqaga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ularda musiqaga bo'lgan mehrini uyg'otish uchun bir qancha amaliy ishlar olib borish kerakligi va yuqoridagi maqsadlarga erishish uchun o'quvchilarning yosh xususiyatlaridan kelib chiqib har bir sinf o'quvchilarida "soft skills" yumshoq ko'nikmalarini shakllantirishni zamonaviy ta'lim tizimimizning asosiy maqsadiga aylantirishimiz har tomonlama zarurdir. Hozirgi axborot tezligi yuqori bo'lgan zamonda yevropa hamda AQSH ta'limida "soft skills" ko'nikmalari allaqachon ta'lim tizimida qo'llanilib metod sifatida shakllanib o'z natijalarini berib kelmoqda. Ushbu ko'nikmalarni O'zbekiston ta'lim sifatida ham shakllantirish bevosita kechiktirilib

bo'lmaydigan dolzarb vazifalardandir. Zero o'quvchilarda yuqorida ko'rsatilgan sifatlarni shakllantira olsak yaqin kelajakda ular yetuk mutaxassis va eng muhimi o'z o'rniga ega va o'z fikrini namoyon eta oladigan kadr bo'lib shakllanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida Musiqa madaniyati fani o'quvchilarning ta'lim-tarbiyasi inson ma'naviyatini, kelajakda muvaffaqiyatga erishishga qaratilgan ko'nikmalarini shakllantirish uchun xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. SH.M.Mirziyoyev-“O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni”- PF-60 2022y
2. Govard Gardner-“Hayotda muvaffaqiyatga olib keladigan besh turdagi aql” 2015y
3. SH.M.Mirziyoyev-112-sonli O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori “Madaniyat va san’at sohasida yanada rivojlantirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2022y
4. www.lex.uz
5. www.uza.uz
6. www.ziyonet.uz